

## Hovorna.

(Je proti rozhodnutím presidenta republiky přípustna stížnost k správnímu soudu?) K stížnosti dra Karla Perglera proti rozhodnutí ministerstva zahraničních věcí a presidenta republiky ve věci jeho daní na trvalý odpočinek podle § 80 služ. pragmatiky, vyrozuměl nejvyšší správní soud kancelář presidenta republiky o stížnosti, vyzval ji k podání odvodního spisu a zaslání spisů případu se týkajících.

Kancelář presidenta republiky odvodní spis zaslala, spisy však odepřela zaslati. V úvodu odvodního spisu nejprve se odvolala na zákon, dle něhož je zřízena k obstarávání věcí presidenta republiky, dále se odvolala na § 88 ústavní listiny, dle něhož soudní ochranu proti správním úřadům poskytuje v nejvyšší stolici soud, a tvrdila, že tedy u nejvyššího správního soudu lze si stěžovati jenom proti rozhodnutím správního úřadu, jímž president republiky není. Dále uváděla, že presidenta republiky vůbec není možno pohnati před správní soud, nýbrž jenom před senát N. S., poněvadž president republiky je podle § 66 z výkonu svého úřadu neodpovědný a z jeho projevů, souvisejících s úřadem prezidentovým, odpovídá vláda, a že tudíž tu není pasivní legitimize k žalobě. Konečně uvedla, že stížnost proti rozhodnutí byla by zásahem do práv ministra, který rozhodnutí kontraskoval.

Chceme-li zkoumati, zda námitky jsou odůvodněny, musíme se obrátit k normám, jichž se kancelář dovolává. Především je to § 88 ústavní listiny. Ustanovení toto stanoví zcela všeobecně zásadu soudní kontroly veřejné správy a dává právní podklad pro zřízení nejvyššího správního soudu (v § 86 pro správní soudnictví v nižších stolicích). Rozsah kompetence správního soudu se v § 88 neřeší; o tom svědčí také to, že v odst. 2. se stanoví, že podrobnosti upravuje zákon. Ze systematiky ústavní listiny lze vyčísti pouze, že ústavodárce chtěl zabezpečit na všechny strany občana proti libovůli správy i soudnictví.

Kdyby bylo pravdou, že slovy „proti správním úřadům“ je dána kompetence správního soudu, pak by soudní kontrole unikaly veškeré akty orgánu státu i samosprávy, což jistě nebylo úmyslem ústavodárcovým. Jemu byl znám reformovaný zákon o správním soudě, kde kompetence je mnohem širší, a přece v textu ú. l. z toho nevyvodil důsledek. Ba je možno říci, že slovy „podrobnosti upravuje zákon“ deklaroval platný stav.

Že president republiky není správním úřadem, netřeba pochybovati. President republiky vykonává však řadu funkcí správních, mezi něž patří jako korelát práva jmenovacího také vydání dekretu o pensionování.

Odpověď na otázku, zda v tomto případě je kompetence správního soudu, musíme hledati v kompetenční normě, již je § 2 zákona o správním soudě. Tu se sice v odst. 1. mluví o rozhodnutí nebo opatření správního úřadu, avšak v odstavci 2. se pojem správního úřadu vykládá a uvádí se, že stížnost lze vznést také proti rozhodnutím nebo opatřením orgánů správy státní, zemské, okresní i obecní.

President republiky je orgánem správy státní, aspoň v určitých relacích. V něm se totiž soustřeďují určité funkce zákonodárné (k platnosti zákona je zpravidla třeba jeho podpisu) i správní, ba i normotvorné (vydává závazné normy pro armádu). Na rozdíl od jiných funkcí je ve správních kompetencích orgánem správy státní a jest tudíž možno proti jeho

rozhodnutí nebo opatření si stěžovati k správnímu soudu, neboť z příslušnosti nejsou výslovně vyloučena (§ 3).

Odvolání se na § 66, dle něhož prezident republiky není odpověden z výkonu svého úřadu a z projevů jeho souvisících s úřadem (zde již se funkci říká „úřad“) prezidentovým odpovídá vláda, není postačující pro námitku nedostatku pasivní legitimize ke stížnosti a poukaz na stíhatelnost jenom před senátem je nepřipadný.

Při stížnosti proti rozhodnutí nebo opatření prezidenta republiky nelze mluvit o jeho pohnání k odpovědnosti, neboť stížnost směřuje proti funkci, z níž k vydání rozhodnutí nebo opatření došlo, nikoli proti osobě, o níž však jde, když přichází v úvahu stíhání trestní, na něž se odvodní spis odvolal. Organ je postaven na roveň úřadu, který je také neosobní.

Z prezidentova pohnání před správní soud nehroží pro něho žádná újma ani osobní, ani jeho úřadu. Prezident za výkon funkce neodpovídá civilně ani trestně, ani jeho úřad, když jde přece o úpravu poměru zaměstnance, jehož kořeny tkvěly jinde — v ministerstvu zahraničí. I kdyby rozhodnutí nebo opatření bylo jako nezákonně zrušeno, nenastane nějaké plnění se strany prezidenta, nebo jeho kanceláře.

Odkaz na odpovědnost vlády z projevů souvisících s úřadem prezidentovým je v rozporu s tendencí ústavní listiny, aby každý akt správní podléhal soudní kontrole. Ačkoli proti rozhodnutí nebo opatření vlády bylo by možno si stěžovat (také toto právo se popírá), nebylo by tu ochrany proti kontrasignaci, která zpravidla není a nemusí být rozhodnutím vlády. Kontrasignace je úkonem jednoho ministra, kdežto pro rozhodnutí vlády je předepsáno rozhodování ve sboru. Je také otázkou, zda by mohla být přípustná stížnost i v případě, že by se na kontrasignaci usnesla vláda ve sboru, neboť by tu nešlo o rozhodnutí úřadu (orgánu) kompetentního (aspoň ve věci pensionování, opřené o § 64, č. 8 úst. listiny).

Poslední námitka, že stížnost by byla zásahem do práv ministra, který akt kontrasignoval, není rovněž přesvědčující. Jaká práva vznikají pro ministra, který akt spolupodepsal? Rozhodnutí sice potřebuje k platnosti spolupodpisu odpovědného ministra, ale zůstává i potom rozhodnutím prezidentovým a pro ministra nevzniká ze spolupodpisu jiná nežli politická odpovědnost. Trestně odpovídá jenom za obor své úřední působnosti (§ 79 ú. l.).

Postupně byly tedy vyvráceny všechny námitky kanceláře prezidenta republiky. Prezidentova rozhodnutí a opatření kognice nejvyššího správního soudu podléhají a správní soud o nich také několikrát připustil řízení. Hoetzl: Kontroly, str. 21, uvádí: „Není zásadních námitek proti názoru, že by i správní akty prezidenta republiky podléhaly — za všeobecných podmínek — kontrole správního soudu. — Hácha: „Nejvyšší správní soud, Slovník veř. práva, str. 834, soudí, že ústavní listina, mluvic v § 88 o úřadech správních, mluví na všechny orgány, které v rámci moci vládní a výkonné vykonávají funkce správní, vydávají akty řečené povahy.“

O vyloučení rozhodnutí a opatření prezidenta republiky z příslušnosti nejvyššího správního soudu se již dávno usiluje; svědčí o tom osnova zákona o správním soudu. Podle platného práva však soudní kontrole podléhají. Tento fakt nelze vyvrátit argumenty, jichž kancelář prezidenta republiky užila.  
Jan Hrabánek.

#### (K výkladu zákona o odkladu výkonu exekuce proti zemědělcům.)

Od 9. května 1933 platí pro československé zemědělství příročí, neboť exekuci prodej věcí movitých i nemovitých zemědělcům náležejících smí být vykonán až po 31. prosinci 1933. Exekuční soudy nařizují také dražební termíny teprve na leden 1934. Odklad tento byl ve smyslu důvodové zprávy původně zamýšlen jako dočasný, aby zemědělcům byla poskytnuta možnost uspokojiti své věřitele teprve po zpeněžení výsledku sklizně. Zákon měl však v zápětí také přirozený následek, že u exekučních soudů

se nahromadil značný počet exekučních dražeb, které, budou-li najednou provedeny, vyvolají další znehodnocení zemědělských pozemků, takže prodoužení květnového zákona je více jako pravděpodobné. Přes to však jsou zajímavé vývody Schicka (Börsencourier z 21. září 1933, č. 337), že většina zemědělců dlužné hypotekární anuity platí dobrovolně a nepoužívá výhod příročí.

### I. Předmět ochrany po stránce osobní:

Zákon nepodává pojmu zemědělce a ponechává tedy výkladu soudcovskému široké pole. Prochaska sdílí názor, že jde o privilegium stavu, obdobně předpisům § 251, čís. 5 a 6 ex. ř. Z jednotlivých ustanovení zákona a z motivů vyplývá po mém názoru závěr, že rozhodným kritériem pro pojem zemědělce jest okolnost, zda jde o osobu, jejímž hlavním povoláním a zaměstnáním jest zemědělství. Nelze ovšem rozeznávat mezi osobami fyzickými a právníckými, jak to činí Horner, který chce ostatně rozšiřovatí zákonnou ochranu i na továrníka, provozujícího současně zemědělství, třebaž že omezuje ochranu jen na jeho pozemky. Zákon nežádá také, aby zemědělec byl vlastníkem pozemku, stačí jistě, je-li pouze pachtýřem, což neplatí ovšem pro propachtovatele žijícího jedině z pachtu, poněvadž o něm sotva lze tvrditi, že by byl zemědělcem. Charakter zemědělce musí mít osoba, o níž jde, v době podání exekučního návrhu; pozdější změny jsou bezvýznamny.

### II. Předmět ochrany po stránce věcné:

Zákon mluví v § 1, odst. 1., o věcech nemovitých a movitých, aniž by blíže, pokud se týče pozemků, stanovil výměru, vylučuje však v § 3 věci s provozem zemědělského podniku nesouvisející, jakož i věci, které by za dobu odkladu výkonu exekuce podlehly zkáze. K zemědělským nemovitostem nepatří však pouze budovy a pozemky zemědělské, nýbrž i pozemky zahradnické a lesní (stejně Horner). U pozemků, které jsou stavebními částicemi, u věcí luxusních, s provozem nesouvisejících, nemůže býti jistě odklad exekuce povolen, ačkoliv jinak rozlišování věci k provozu patřících, či nikoliv, nebude vždy snadné. Skutečně příslušenství může býti ostatně ve smyslu § 252 ex. ř. jen s nemovitostí samou předmětem exekuce.

### III. Řízení při odkladu:

Příslušným pro odklad je exekuční soud a prodej smí býti vykonán až po 31. prosinci 1933, při čemž zákon rozeznává případy dva: v exekučních věcech zahájených v době od 9. května do 31. prosince 1933 odkládá se výkon dražby z moci úřední, v exekučních věcech dne 9. května již zahájených, tedy v běhu již jsoucích, odloží exekuční soud výkon exekuce jen na návrh dlužníka. Nebyl-li ještě dne 9. května 1933 příklep pravoplatný, může ještě dlužník žádati za odklad udělením příklepu. Odklad výkonu exekuce dražbou či prodejem netýká se jen exekuce soudní, nýbrž i exekuce politické. Zákon v § 1, odst. 2., mluví nejen o odložení exekučním soudem, nýbrž také úřadem. Prodej z volné ruky dle § 268 ex. ř. je prodejem exekučním, což platí i o převzetí dle § 200, č. 1, a § 271 ex. ř. Ustanovení § 2 zákona, že doba povoleného odkladu se nevčítává do lhůt, jichž uplynutí bylo pro věřitele spojeno s právní újmou, odpovídá všeobecným zásadám právním. Sem zařazuje Oswald lhůty § 256, dále § 216 ex. ř., odst. 1., č. 2—4, a odst. 2. ve spojení s § 256 zákona daňového. Opravné prostředky proti usnesení o odkladech nejsou zákonem blíže označeny a platí pro ně předpisy exekučního řádu §§ 65 a násl., resp. příslušné předpisy o exekuci správní. Zajímavou otázku útrat sporů před 9. květnem 1933 zahájených řeší Horner a Oswald poukazem na plenisimární rozhodnutí Nejv. soudu z 11. října 1927. Pres. 1200/25, Vážný 7392, dle něhož nárok na náhradu útrat není povahy materiálněprávní, nýbrž

procesuálněprávní. Poněvadž jde o řízení z moci úřední, není jistě zapotřebí, aby věřitel po 1. lednu 1934 činil návrh na obnovení odloženého řízení dražebního.

#### IV. Přípustné exekuční výkony.

1. Nucené zřízení práva zástavního podle § 87 a násl. ex. ř., poněvadž není předpokladem vnučené dražby.

2. Vnucená správa nemovitostí dlužníka bude sotva vymáhajícím věřitelem volena, neboť v době hospodářské krise nepovede k cíli, což platí i o vnučené správě pachtýřského práva zemědělce.

3. Uschování a uložení svršků podle § 259 a násl. ex. ř. je možným. Vymáhající věřitel sotva však použije tohoto způsobu výkonu exekuce, když ví, že dražba těchto věcí nebude zatím možná.

4. Zabavení a příkázání peněžitých pohledávek zemědělce po smyslu § 294 ex. ř. Tato mezera zákona může tíživě dolehnouti na zemědělce, přikl. při zabavení pohledávek za pravidelné dodávky mléka.

Pochybnosti vyslovené Horákem, že v zákoně není řešena otázka konkursu zemědělce, poněvadž každý věřitel by mohl proti zemědělci, který podá návrh na odklad exekuce, učiniti návrh na konkurs, byly odstraněny vládním nařízením čís. 155 Sb. z. a n.

#### V. Výjimky:

V § 3 zákona jsou vypočteny taxativně privilegované pohledávky, pro něž ustanovení o odkladu exekuce neplatí. K těmto privilegovaným pohledávkám patří:

1. Pohledávky ze mzdy, patrně pouze za práci s provozem zemědělského podniku souvisejí, při čemž je doba splatnosti nerozhodná. Horner zahrnuje do mzdy nejen plnění peněžitě, nýbrž i stravné a jiné služební platy, ba i náhradu za porušení služební smlouvy.

2. Výživné, které jest dlužník povinen poskytovat oprávněnému podle zákona, tedy hlavně na základě povinností alimentálních, s provozem podniku nesouvisejících.

3. Výměnky, jimiž jest zemědělský podnik zatížen, a to opětne nejen v plnění peněžitě, nýbrž i v naturálních.

4. Pohledávky ze zápůjček, na základě kterých byly vydány zástavní listy nebo dílejší úpisy, zajištěné na zemědělských nemovitostech.

Sem ovšem nepatří dlužní úpisy jednotlivých dlužníků o zápůjčce záložnou, či spořitelnou vystavené, nýbrž pouze úpisy privilegovanými ústavy vydané. Rovněž sem nepatří pohledávky sirotčích pokladen, městských spořitel a záložen jakéhokoliv druhu.

5. Pohledávky vzniklé po 9. květnu 1933 z toho důvodu, že byly učiněny v zájmu udržení provozu a že by jinak byla zemědělci vzata možnost získání úvěru.

K privilegovaným pohledávkám nepatří pohledávky daňové, pojistné, sociální dávky a všechny ostatní pohledávky (příkladně pachtovené), třeba s provozem vůbec nesouvisejí. Opačný názor v Börsencourieru č. 517 hájený, není udržitelný, neboť zákon mluví v § 1 o odkladu výkonu exekuce vůbec, aniž by blíže určil povahu dlužné pohledávky, a teprve v § 3 stanoví taxativně pohledávky, k nimž se ochrana odkladem exekuce nevztahuje (stejně Prochaska).

#### Pisemnictví.

##### Zákonné předpisy:

1. Zákon ze dne 5. května 1933, č. 74, kterým se dočasně upravuje výkon exekuce proti zemědělcům.

2. Vládní nařízení ze dne 29. července 1933, č. 155 Sb. z. a n., o dočasných opatřeních v oboru řízení konkursního na jmění zemědělce.

## Obširnější články:

Dr. Prochaska: „Der Schutz der Landwirtschaft bei exekutiven Veräußerungen“, Juristen-Zeitung v. 1. August 1933, Nr. 15.

Dr. Horner: „Bemerkungen zur Exekutionsnovelle vom 5. Mai 1933, Slg. 74“, Prager Juristische Zeitschrift Nr. 13/1933.

Dr. Oswald: „Zur Auslegung der Exekutionsnovellen 1/33 und 74/33“, Juristen-Zeitung vom 1. August 1933, Nr. 15.

Dr. Chytil: „Odklad výkonu exekuce proti zemědělcům“, Hospodářská politika z 22. července 1933, č. 29.

## Drobnější články:

Dr. Pick: „Welche Exekutionen sind gegen Landwirte noch möglich?“, Prager Börsen-Courier, Nr. 518, v. 18. Mai 1933.

N.: „Exekutionsaufschub für Landwirte“, Prager Börsen-Courier vom 11. Mai 1933, Nr. 517.

Dr. Horák: „Potíže s exekucemi u zemědělců“, Lidové noviny č. 313 z 23. května 1933.

Dr. Chytil: „Der landwirtschaftliche Vollstreckungsschutz“, Tagesbote vom 19. April 1933, Nr. 182.

Dr. Chytil: „Dočasná úprava výkonu exekuce proti zemědělcům“, Čsl. Zemědělec, č. 20/33.

Schick: „Aufschub des Agrarmoratoriums absurd“, Prager Börsen-Courier v. 21. September 1933, Nr. 536.

V Německu je otázka tato upravena obdobně nařízením říšského presidenta z 14. února 1933, říšskoněmeckého zákoníka I. S. 63. Německé předpisy probral přehledně Dr. Werthauer v článku: „Das Landwirtschaftsmoratorium“, Deutsche Getreidezeitung, Berlin, č. 42.

Dr. Alois Chytil.

**(Zpoplatnění závěrečných listů obchodníků na plodinových bursách.)**

Jelikož v poslední době vznikly pochybnosti o tom, zdali a za jakých podmínek podléhají závěrečné listy kolkové povinnosti, a poněvadž postup finančních úřadů, které se částečně opřely o judikaturu nejvyššího správního soudu jak rakouského, tak i československého, byl v poslední době velmi přísný a krajně nepřívznivý pro obchodnictvo a živnostnictvo, považují za nutno, pokusit se zde o správný výklad příslušných zákonných ustanovení. Snažil jsem se, aby tento výklad byl co nejstručnější, přičemž podotýkám, že by bylo v této věci, která je velmi starého data a velmi komplikovaná, nutno zabývat se některými otázkami mnohem podrobněji.

Závěrečný list nepodléhá zpravidla žádnému poplatku, dokud jsou splněny všechny podmínky § 9 zák. z 29. února 1864, č. 20 ř. z. Tento paragraf stanoví, že korespondence obchodníků a živnostníků o předmětech jejich obchodního a živnostenského provozování mezi sebou a s jinými osobami, pokud obsahují nějaké právní jednání k tomu se vztahující, jsou podmíněně poplatku prosty.

Použije-li se však formy dopisu ke zřízení směnky (t. p. 113), dlužního listu (t. p. 36), zástavního listu (t. p. 78 c), poukázky (t. p. 11-2 b) akreditivu, cese dlužné pohledávky (t. p. 32), bilančního účtu (kontokorentu t. p. 28), dopravní listiny, která podléhá pevnému kolkovému poplatku (t. p. 47 d a 101 A b), promesy neb oprávnění ku prodeji nadějí na výhru, smlouvy o půjčce lodní, smlouvy pojišťovací, společenské, aneb ke zřízení právní listiny o jiných předmětech, než které spadají do jejich obchodního nebo živnostenského podnikání, nutno zapřaviti poplatek pro tento případ za příslušnou listinu, pokud se týče z příslušného právního jednání.

Podmínečně osvobozené korespondence podléhají — použije-li se jich soudně nebo úředně jinak než poznamenáno v tar. pol. 44 g, r, 102 d, c —

poplatku stanovenému pro dotyčné právní jednání, resp. z dotyčné právní listiny.

Musíme tedy rozlišovati dva případy:

1. Pisemná potvrzení o některých právních jednáních podléhají vždy příslušnému poplatku, i když je lze označiti za obchodní korespondenci ve smyslu shora cit. zákonného ustanovení. To jsou právní jednání, vy počtená v 2. odstavci § 9 (směnky, dlužní listy, zástavní listy, poukázky, akreditivy, cese, faktury atd.).

2. Pisemná potvrzení o právních jednáních nevypočtených v 2. odstavci § 9, dokud se jich nepoužívá soudně nebo úředně.

Další důležité náležitosti, jež musíme si přesně vyjasniti, jsou:

1. Pojem korespondence obchodníků a živnostníků (co do formy),  
2. Pojem obchodníka-živnostníka ve smyslu tohoto zákonného ustanovení;

3. výklad znění „mezi sebou a s jinými osobami“;

4. konečně bude ještě nutno zmíniti se o nejčastějším případě, kdy listina ztrácí povahu podmíněného osvobození, a sice soudní použití.

## 1. Pojem korespondence obchodníků a živnostníků.

Pojem korespondence není nikde v zákoně vysvětlen a výklad se musí tedy řídití podle toho, jak běžná mluva rozumí pojmu korespondence, při čemž je směrodatný jako protiklad pojem právní listiny. § 1 A, č. 2 zák. poplatkového č. 50/1850 ř. z., praví totiž, že předmětem poplatku jsou jiná než pod a) až g) uvedená právní jednání, zřídi-li se o nich právní listina za tím účelem, aby tvořila důkaz proti zřizovateli nebo zmocniteli, ať má či nemá náležitostí, potřebných k důkazní moci (Rechtsurkunde).

Není vlastním účelem tohoto pojednání t u t o otázku podrobně přezkoumávati a můžeme se tedy spokojiti zjištěním, že judikatura nejvyššího správního soudu pokládá za korespondenci jen takové listiny, které jsou psány v obvyklé formě dopisů a jsou podepsány jen jednou stranou. (Z novější judikatury viz B. F. 3791/27, 4023/28, 4455/28, 6129.) Právní věta nejvyššího správního soudu o této otázce zní: Závěrečný list, podepsaný oběma smluvními stranami, nelze pokládati za obchodní korespondenci podmíněně od poplatku osvobozenou podle bodu 4. uh. saz. pol. č. 59. (Jde o slovenský případ.)

## 2. Pojem obchodníků a živnostníků.

Zde jde o spornou otázku, zdali jen ony osoby, zabývající se výrobou či obchodem, jež podléhají živnostenskému řádu, možno označiti za obchodníky a živnostníky ve smyslu tohoto zákonného ustanovení, čili také osoby fyzické i právnické, které podle článku V. uvoz. pat. k ř. ř. jsou vyňaty ze ž. ř. Tato otázka nabyta tím větší důležitosti proto, poněvadž nejvyšší správní soud již od roku 1885 po mém soudu nesprávně vykládá § 9 zák. č. 20/1864 ř. z., pokud se týče znění: „Mezi sebou a jinými osobami“, jak bude dovozeno ad 3. tohoto pojednání.

Judikatura nejvyššího správního soudu, pokud se týče otázky, zdali se tu jedná jen o obchodníky a živnostníky podle živnostenského řádu, nebo také o prvovýrobců, kolísala. Podle velmi podrobného zásadního rozhodnutí z roku 1906 B., F., 4317 jedná se tu o privilegium obchodníků, ke kterým se sice počítají i živnostníci (srov. č. 271 a 272 obch. zák.), nikdy však prvovýrobci. V tomto případě se jednalo o uhelné těžiřtvo. V roce 1907 (rozhodnutí č. 5774 B. F.) jednalo se rovněž o těžiřtvo, avšak nejvyšší správní soudní dvůr rozhodl opačně a přířkl mu právo na podmíněčné osvobození korespondence podle zák. č. 20/1864 ř. z.

Po mém soudu nelze zde jinak postupovati, než uvědomiti si ratio legis, totiž, aby všem oněm fyzickým a právnickým osobám, které se zabývají po živnostensku obchodem či výrobou, bylo umož-

něno levnější uzavírání obchodů, které jsou tak dlouho osvobozeny od jakéhokoliv poplatku, dokud se těchto listin nepoužije úředně nebo soudně, při čemž zase ohledně úředního použití jsou ve prospěch obchodování učiněny jisté výjimky (t. p. 44 g, r, 102 d, e, 3. odstavec § 9 zák. č. 20/1864 ř. z.). Po mém soudu nerozhoduje, zdali podle zákonodárné techniky určité druhy podnikání jsou vyňaty z živnostenského řádu, nebo nejsou považovány za obchody podle obch. zák., poněvadž ve smyslu článku 275 obch. zák. smlouvy o věcech nemovitých nejsou obchody. Tato ustanovení platí vždy jen v rámci toho kterého zákona a pro zákonodárně-technické účely tohoto zákona. Při analogii nesmíme si však ve smyslu § 7 o. z. o. vybrati zákon nejlépe pro ten který výklad se hodící, nýbrž zákon nejvíce příbuzný a právní řád jako celek. Tu vidíme, že § 47 zák. o přímých daních č. 76/27 Sb. z. a n. (ustanovení o všeobecné dani výdělkové) pohlíží za určitých předpokladů (odst. 2., lit. a) na podniky osob právnických a fyzických z živnostenského řádu vyňatých úplně stejně jako na obchodníky a živnostníky podle ž. ř. Podobné stanovisko zastává i rozhodnutí nejvyššího správního soudního dvoru z 23. prosince 1907, č. 10.053 B, č. 5775.

Pokud se týče ratio legis, vysvitne tato jasně z našich vývodů ad 3 tohoto pojednání.

### 3. Výklad znění „mezi sebou a s jinými osobami“.

V této otázce je judikatura nejvyššího správního soudu po mém soudu nesprávná, tvrdí-li již v rozhodnutí B. č. 2474 z 24. března 1885. č. 731, v hesle, že není-li výstavce nějaké korespondence, obsahující právní jednání, která je řízena na obchodníka, sám obchodníkem nebo živnostníkem a nevyhotovil-li tyto ve svém obchodním či živnostenském provozování, pak nejsou takové listiny osvobozeny od poplatku. Zde se jednalo o dopisy, obsahující nabídku. V tomto případě, jedná-li se o nabídku, je věc poněkud méně jasná, než když se jedná o uzavírání smlouvy ve formě vzájemně vyměněných dopisů, nebo závěrečných listů. Tato judikatura pozůstávala dále a existuje rozhodnutí nejvyššího správního soudního dvoru shora již citované z 1. března 1906, č. 632 B. č. 4317, které je velmi důkladně vypracováno a operuje mezi jiným také stenografickými protokoly dolní sněmovny, druhá sese říšské rady od 17. června 1863 do 15. února 1864, 60. schůze dne 10. prosince 1863, druhý svazek, strana 1390 a další. (Schůze je v rozhodnutí B. č. 4317 nesprávně citována, a sice 60. schůze z 10. února 1863, strana 1390 a další.)

Toto rozhodnutí praví na rozhodných místech toto: „Der V. G. Hof fand die Beschwerde nicht begründet. Nach § 9, Ges. vom 29. Februar 1864, R. G. B. Nr. 20 (Tarifpost 60, Z. 4, zum Gebührengesetze), sind Korrespondenzen der Handels- und Gewerbetreibenden über Gegenstände ihres Handels- und Gewerbebetriebes unter sich und mit anderen Personen, insofern sie ein hierauf Bezug nehmendes Rechtsgeschäft enthalten, bedingt befreit. In dieser gesetzlichen Bestimmung ist allerdings eine Erweiterung der schon durch die Gesetze vom 9. Februar 1850, R. G. B. Nr. 50, und vom 13. Dezember 1862, R. G. B. Nr. 89 (Tarifpost 60), eingeräumten Begünstigung der Handels- und Gewerbetreibenden, beziehungsweise ihres Geschäftsbetriebes insoweit gelegen, als die Korrespondenz derselben nicht nur „unter sich“, sondern auch „mit anderen Personen“ die bedingte Gebührenfreiheit genießt. Allein eine noch weitere Ausdehnung der Begünstigung ist in dem § 9, Ges. v. 29. Februar 1864, nicht gelegen. Insbesondere spricht gegen die Annahme, daß die Gebührenfreiheit noch weiter, und zwar auch auf Personen ausgedehnt werden wollte, für welche das Rechtsgeschäft, auf das sich die Korrespondenz bezieht, kein Handels- und Gewerbegeschäft ist, sowohl der Wortlaut, als auch die Absicht der zitierten Gesetzesstelle. Es erscheint somit die Auffassung der Beschwerde, daß nicht nur die Korrespondenz des Kaufmannes über

die Geschäfte seines Handelsbetriebes, sondern auch die darauf Bezug nehmende Korrespondenz des anderen Vertragsteiles (in concreto die Annahme einer von einem Kaufmanne gestellten Offerte) die bedingte Gebührenfreiheit auf Grund der angeführten Gesetzesstelle genieße, nicht richtig. Es kann sich nur darum handeln, ob die bf. Gewerkschaft — obgleich sie Unproduzentin ist — als „Gewerbetreibende“ im Sinne des § 9, Ges. v. 29. Februar 1864, bezw. Tarifpost 60 und 4, Gebührenges., anzusehen sei, sodaß aus diesem Grunde dem Schlußbriefe derselben, datiert Brüx 27. November 1897, die Gebührenfreiheit zukommen würde. Es ist allerdings richtig, daß in der Wissenschaft unter „Gewerbe“ im weiteren Sinne jede berufsmäßige, erlaubte Beschäftigung auf Hervorbringung von Gegenständen des Verkehrs zum Zwecke des direkten oder indirekten Erwerbes verstanden wird. Es ist ferner richtig, daß das Personalsteuergesetz in den §§ 1 und 83 — wie schon die frühere Gesetzgebung — jede Erwerbsunternehmung oder auf Gewinn gerichtete Beschäftigung der Erwerbsteuer unterwirft und abgesehen von hier nicht relevanten Ausnahmen nicht jede Urproduktion, sondern nur die Landwirtschaft und ihre Nebengewerbe von der Erwerbsteuer ausnimmt, sodaß auch die bf. Gewerkschaft mit der Erwerbsteuer des II. Hauptstückes des Personalsteuergesetzes belegt ist. Allein dies schien dem V. G. Hofe nicht ausschlaggebend.

Nach der gewöhnlichen Bedeutung des Wortes „Gewerbe“ ist hierin die Urproduktion nicht begriffen. Der Sprachgebrauch geht vielmehr dahin, mit dem Worte „Gewerbe“ geradezu eine Arbeitstätigkeit im Gegensatz zu jener der Landwirtschaft als der Hauptrepräsentantin der Urproduktion zu bezeichnen. Die Tarifpost 60, Z. 4, Gebührengesetz, sowie die Tarifposten 59 und 83, B, 2, Gebührengesetz, und zwar sowohl in der ursprünglichen Fassung des Gesetzes vom 9. Februar 1850, als auch in der Fassung, welche sie durch die Gesetze vom 13. Dezember 1862, bezw. 29. Februar 1864, und vom 8. März 1876 erhalten haben, bedienen sich übrigens des Wortes „Gewerbetreibende“ im Zusammenhange mit dem Worte „Handelstreibende“ (Kaufleute, Fabrikanten). Der § 9, Gesetz vom 29. Februar 1864, R. G. B. Nr. 20, hat die Überschrift „Kaufmännische Korrespondenz“, und der § 19, Gesetz vom 8. März 1876, trägt die Überschrift „Kaufmännische Rechnungen“. Sowohl die Regierungsvorlage als auch der Entwurf des Ausschusses des Abgeordnetenhauses, betreffs des Gesetzes vom 29. Februar 1864, enthielten in 2. Absätze des § 9 die Worte: „über andere Gegenstände, als jene des vorschriftsmäßig angemeldeten oder konzessionierten Handels- und Gewerbebetriebes.“ Diese Fassung, aus der die Absicht sowohl der Regierung als auch des Ausschusses des Abgeordnetenhauses darüber, welchem Geschäftsbetriebe die Begünstigung zu teil werden sollte, klar erhellt, wurde zwar abgeändert, und es wurden die angeführten Worte durch die Worte „über andere Gegenstände, als jene ihres Handels- und Gewerbebetriebes“ ersetzt; allein diese Änderung erfolgte — wie sich aus der Beratung des Gesetzes vom 29. Februar 1864 im Abgeordnetenhause (stenographisches Protokoll dieses Hauses über die 60. Sitzung der II. Session am 10. Februar 1863, Seite 1390 ff.) ergibt — lediglich deshalb, um zu vermeiden, daß etwa die Korrespondenz über die Handelshilfsgeschäfte (Art. 273, Handelsges.) als von der Begünstigung ausgeschlossen angesehen werde. Aus all dem erhellt, daß es sich in der Tarifpost 60, Z. 4, Gebührenges., eigentlich um ein Privilegium der Kaufleute handelt, welchen wohl auch Gewerbetreibende (vergl. Art. 271 und 272, Handelsges.), niemals aber die Urproduzenten zugezählt werden können.“

Z části dotýká se — jak již bylo řečeno — toto rozhodnutí bodu 2. tohoto pojednání. Rozhodnutí cituje stenografický protokol o 60. schůzi druhé sesse z 10. února 1863 (správn. 10. prosince 1863), strana 1390 a další. Právě tento protokol mluví však proti stanovisku, zastávanému



nejvyšším správním soudním dvorem. Na straně 1393 praví poslanec Brosche ke konci svých vývodů:

„Es ist doch unter keinen Umständen ersichtlich, wo ein Anhaltspunkt dafür existiert. Oder ich kaufe von dem Großgrundbesitzer Spiritus, Zucker, da wird unsere Korrespondenz stempelfrei sein, wenn ich aber Cerealien, Weizen, Hafer oder Gerste kaufe, so muß der Großgrundbesitzer den Brief stempeln. Ich frage, produziert er sein Getreide aus Spaß? Produziert er nicht, um zu verkaufen, zahlt er nicht Grundsteuer? Ich finde keine Analogie darin, daß der Großgrundbesitzer deshalb zur Stempelung seiner Briefe verhalten werden kann und schließe mich dem Ausschußantrage mit dem Amendement des Herrn Stefens an.“

Na to byla debata skončena a uděleno slovo zpravodaji Dr. Ofnerovi, který pravil:

„Bei der Einfügung oder vielmehr bei der Ausdehnung der Korrespondenz der Handels- und Gewerbsleute auch auf andere Personen ging der Ausschuß von der Ansicht aus, daß die Erleichterung nicht der Person des Kaufmannes, sondern vielmehr dem Geschäfte zugute kommen sollte: ob nun der Kaufmann die Ware wieder von einem Kaufmann oder von den Urproduzenten kauft, ist für das Geschäft gleichgültig und der Ausschuß fand darin eine Inkonzsequenz, daß das Geschäft in dem Falle teurer sein sollte, wo es mit einem Produzenten abgeschlossen worden ist und in dem Falle wohlfeiler, wenn es mit einem Gewerbmänn abgeschlossen wird.“

Dieses sind nebst den Gründen, welche ich schon ursprünglich vortragen habe, die weiteren Motive, die den Ausschuß veranlaßt haben, die bedingte Befreiung der Korrespondenz auch auf andere Personen auszudehnen.“

Z toho vyplývá jasně, že toto zákonné ustanovení nebylo míněno jako osobní výsada obchodníků, nýbrž ve prospěch obchodního styku. Nemělo by také smysl osvoboditi od příslušného poplatku jen dopisy obchodníků nebo živnostníků, poněvadž ve většině případů tvoří dva nebo více dopisů vzájemně vyměněných příslušné právní jednání, pokud se týče jsou písemným potvrzením dotyčného právního jednání. Kdyby se tedy jen dopisům obchodníků (nebo živnostníků) přiznalo osvobození od poplatku, pak by znění „a s jinými osobami“ ztratilo vůbec smysl, poněvadž by téměř v žádném případě osvobození neplatilo. Po mém soudu platí osvobození také pro objednáací listy, které podepisují zákazníci — neobchodníci — obchodník nebo živnostník, poněvadž i když jsou považovány za nabídky podle tar. pol. 10, nieméně jde o korespondenci obchodníků s jinými osobami, poněvadž obchodník na tuto nabídku reaguje přijetím, které se zpravidla stává ve formě duplikátu objednáacího listu (který ovšem musí míti formu dopisu), nebo v jiné podobné formě (korespondence). Předpokladem je ovšem, že se jedná na jedné straně o obchodníka neb živnostníka (viz shora ad 2.) a o právní jednání v korespondenci, vztahující se na předměty jeho obchodního a živnostenského provozování. Již ad 2. tohoto pojednání jsme řekli, že otázka, koho lze považovati za obchodníka a živnostníka, nabyla zvláštní důležitosti proto, že judikatura stála na stanovisku, že jen dopisy obchodníků a živnostníků, i když jsou určeny obchodníkům a živnostníkům a když i všechny další náležitosti jsou splněny, používají osvobození od poplatků, pročez vždy tehdy, když obchodník nebo živnostník uzavíral nějaké právní jednání s prvovýrobcem, bylo sporné, zdali dopisy, které prvovýrobce napsal obchodníkovi nebo živnostníkovi, nepodléhají příslušnému poplatku, nebo zdali jsou jako obchodní korespondence osvobozeny od poplatku.

#### 4. Úřední nebo soudní použití listin.

Pokud se týče úředního použití, platí, že každé úřední použití, s výjimkou úředního použití podle tar. pol. 44 *q, r* a 102 *d, e*, má v zápětí, že se musí zapraviti poplatek, který pro příslušnou úřední listinu jest určen.

Ohledně soudního použití platil do roku 1915 § 8 cís. nař. z 26. prosince 1897, č. 305 ř. z., podle kterého jen použití obchodní korespondence a jiných podmíněně osvobozených listin u řádných soudů podmínilo poplatkovou povinnost, a to zvlášť modifikovanou. Nebylo totiž zapotřebí zaplatiti příslušný poplatek, který by bylo zaplatiti za tu kterou právní listinu, nýbrž do 100 Kč pro ně obvyklého přílohového poplatku žádný další poplatek, ve sporech, jejichž hodnota obnáší více než 100 Kč, 1 korunu za každý arch listiny, pokud všeobecné poplatkové předpisy nepředepisují nižší poplatek.

Toto ustanovení bylo nabrzeno cís. nař. z 15. září 1915, č. 279 ř. z. § 1 tohoto nařízení obsahuje jakousi generální klausuli, která ve sporech (A) podrobuje poplatkové povinnosti kromě řízení před řádnými civilními soudy: 1. řízení před živnostenskými (pracovními) soudy, 2. řízení před rozhodčími soudy, pokud není řízení před těmito soudy na základě zvláštních zákonných předpisů osvobozeno od poplatků, 3. řízení před rozhodčími, zřízenými k tomu, aby rozhodly o nějakém sporu.

V § 1, odstavec 5., se stanoví, že v řízení rozhodčím (odstavec 1., lit. A, č. 3 a 4) nejsou podány protokoly, přílohy a opisy, vydané rozhodčím soudem (rozhodčími), podrobeny poplatkům, uvedeným v sazebníku. Na základě tohoto ustanovení zdálo by se, že všechny přílohy jsou osvobozeny od poplatku. Tomu však není tak, poněvadž § 13 citovaného nařízení změnil § 8 cís. nař. z roku 1897, č. 305 ř. z., potud, že nyní zní: „Za soudní upotřebením listin, jež jsou podmíněně osvobozeny od poplatku, nebo jež jsou podmíněně podrobeny menšímu poplatku, když se listina v soudním řízení (kromě trestního řízení a řízení před rozhodčími, uvedenými v § 1, lit. A, č. 4) předloží podáním nebo příloží k protokolu jako průvodní prostředek. Není tedy zde citován § 1, lit. A, č. 3, což znamená, že podmíněně osvobození listiny před rozhodčími soudy podléhají poplatkové povinnosti podle odstavce 2. § 13 cit. nařízení, t. j. do 300 Kč žádný poplatek, od 300 do 2000 Kč 5 Kč, přes 2000 Kč 10 Kč. (Ve znění zák. č. 120/31 Sb. z. a nař.)

Musíme tedy rozlišovati dva druhy příloh:

1. přílohy, nepodléhající kolkové povinnosti vůbec, nebo u kterých kolková povinnost již byla splněna,

2. přílohy podmíněně od poplatku osvobozené.

První nepodléhají v řízení před rozhodčími bursovními soudy (§ 1, lit. A, č. 3) kolkové povinnosti ani jako přílohy, druhé nepodléhají sice poplatkové povinnosti jako přílohy (viz § 1, odstavec 5. cit. nař.), avšak jako podmíněně osvobozená korespondence.

Důvodová zpráva nepodává ovšem uspokojivého vysvětlení, když pouze praví:

„Im schiedsrichterlichen Verfahren wurden aus abgabepolitischen Gründen die Entscheidungen denen der ordentlichen Gerichte gleichgestellt, was unso unbedenklicher erschien, als die Gebührenbefreiung, die nach dem bisherigen Rechte für eine Reihe sozialpolitisch wichtiger und vorwiegend den Interessen der minderbemittelten Volksklassen dienenden Schiedsgerichte bestand, unberührt geblieben sind und durch die kaiserl. Verordnung zum Teil sogar ausgedehnt wurde. Es sind dies die Schiedsgerichte der Arbeiterunfallversicherungsanstalten, der Unfallversicherungsanstalten der Bergarbeiter, der Krankenkassen, Bruderladen, registrierten Hilfskassen, die Schiedsgerichte der Bergbaugenossenschaften, dann die schiedsgerichtlichen Ausschüsse der Gewerbe-genossenschaften.“

Je pochopitelno, že finanční správa se snaží docílití co největších dávek a poplatků. Tuto snahu nelze však z důvodů právě uvedených v konkrétním případě rozšířiti tak, aby byly vybirány poplatky ze všech obchodů obchodníků s jinými osobami. Pokusil jsem se dokázati, že na základě platných ustanovení takový postup je nezákonný.

Dr. Jindř. Hö nig.

(Poznání normativní a problém individuality.) Píše se mnoho o rozkladu individuality, čteme, že individualismus je překonán, mluví se o přezllosti individualistického společenského řádu a dosah tohoto rozkladného procesu bývá posuzován různě, velmi často pesimisticky, t. j. v rozkladu individualismu je viděno nebezpečí, hrozící evropské kultuře individualisticky založené.

Pojmy individuality a individualismu a vše, co s nimi souvisí, tvoří velmi obsáhlý komplex problémů, kterých všech zde neřešíme. Připomínáme jen, že k vrcholnému vzepětí individualismu došlo zvláště ve dvou dějinných obdobích: v období renaissance a v období romantismu. Bylo by možno určití zvláštní povahu a obsah každé z těchto od sebe se lišících koncepcí individualismu a hledati jejich vznik a vysvětlení v podmínkách kulturních a hospodářských. To by bylo věci metody historické. Nám zde jde o problém zcela jiného druhu. Pokusíme se zde vysvětliti, odkud pochází přesvědčení o rozkladu individualismu, projevované tak často v naší době. Většina myslitelů, dospívajících k tomuto přesvědčení, ať je to třeba Francouz Henri Massis ve spise „l'Orient et l'Occident“, neb nověji Jaspers ve spise „Die geistige Situation der Zeit“, přijímá zjišťovanou skutečnost zcela trpně jako dějinnou nutnost, danou vývojem událostí v rámci zákonitosti světového dění.

Můžeme se však dívatí na onen problém také jinak. Jde zde totiž o problém spíše noetický. Resultát našeho poznání, t. j. poznatek, je výsledkem součinnosti naší poznávací schopnosti a působení světa vnějšího. Při výkladu určitého poznatku musíme tedy vzítí v úvahu oba tyto poznávací činitele: jak činitele formálního, daného a priori, tak činitele obsahového, materiálního. Protože pak v našem případě empirická individualita individualitou zůstává — nemůžeme přece mluvit o skutečném rozkladu, rozpadávání se jedinců — musíme kořen tohoto poznatku, kterým zjišťujeme rozklad individuality, hledati nutně v povaze a tendencích naší poznávací schopnosti.

A tuto rozkladnou tendenci jeví skutečně poznání kausálně-přírodovědecké. O rozkladu individuality a o negaci individualismu začalo býti uvažováno, když došly zpopularisování přírodovědecké metody myšlení a když se jí použilo tam, kde jsou nevhodné, t. j. ve vědách společenských. Kelsen o tom praví (Základy obecné teorie státní, str. 22): „Jest počínáním beznadějným, hledáme-li podstatu společnosti v těch či oněch ryze skutečných vztazích, neb v tom či onom ryze skutečném, a tudíž kausálně určeném chování lidí... Všechny pokusy, které se snaží založiti sociologii jakožto určitý druh přírodní vědy, musí tudíž konec konců vésti k rozkladu této disciplíny.“ Tolik Kelsen.

Pro nás je významné, že skutečně nedojdeme nikdy ponětí individuální jedinečnosti kausálně-přírodovědeckou metodou myšlení. (Je sice pravda, že docházíme ponětí individuální jedinečnosti nazíráním a myšlením kausálně-filosophickým — připomínáme Schopenhauerova „principia individuationis“ — ztrácíme však to ponětí analysu systematickou myšlení kausálně-přírodovědeckého.) Přírodní věda je věda ne o jednotlivinách, nýbrž o druzích — pouze druh můžeme zařaditi do vývojové řady a do vědeckého systému, druh je v přírodní vědě totéž, co pojem, který je článkem ucelené logické soustavy.

Chová se tudíž přírodovědecky myslící duch k problému individuality dvojným způsobem: buď, prováděje analysu skutečnosti, postupuje od kosmu až k atomům neb elektronům, přecházeje jaksi neznatelně a nepozorovaně přes individuální jedinečnost, jako by jí nebylo, anebo jest mu individualita, zejména daná biologicky, něčím nekonečně složitým a právě pro tu velikou složitost racionálně nerozložitelným. Tu pak často i nejkrajnější pozitivista upadne do jakéhosi mysticismu před tajemstvím nekonečně složitého života.

Tím, že ztrácíme kausálně-přírodovědeckou metodou poznávání ponětí

individuální jedinečnosti, vzniká dojem, když tento způsob myšlení převládá, že se dožíváme rozkladu individuality a pádu individualismu.

Děje se však ještě něco jiného. Přírodovědecké myšlení, opomíjející organickou souvislost danou v individuální jedinečnosti, tvoří pro potřebu systému logického jiné složité celky umělé, na příklad vývojové řady neb soustavy, třídy, řády, čeledi atd. V noetické nekritičnosti považovány jsou pak tyto umělé celky za skutečně existující, děje se hypostaze pojmu. Rovněž tak děje se ve vědách společenských, založených přírodovědecky. Tvoří se umělý, systémem determinovaný pojmový celek — kolektivum, které je zcela realisticky považováno za existující, skutečné, ačkoli je dáno pouze pojmovým výměrem a jeho koncepce povstala abstraktní spekulací.

Zcela jasně nám však vyvstane individualita při myšlení normativním jakožto subjekt povinnosti. Je z toho patrné, že budování soustavy normativního poznávání nemá jen teoretický význam, nýbrž i poslání praktické, kulturně-politické, t. j. uvádí do rovnováhy různé zdánlivě si odporující elementy duchovní kultury. V pojetí Kelsenově může pak normativní metoda poskytnouti pevného podkladu a sjednocení i etice a vědám společenským, neboť souhlasí jistě s pojetím Kelsenovým, tvrdíme-li, že společnost je řádem mravním, jako stát je řádem právním. Rozuměl-li jsem dobře rozboru Kelsenova systému, který podává Weyr, zdá se, že skutečně vidí Kelsen v etickém i právním řádu jedinou a tutéž normativní (t. j. soustavu norem spojující) funkcionalitu. S ohledem na klasifikaci věd by bylo přesvědčení Kelsenovo velmi vhodné, protože by pak zcela odpadla dnešní sociologie, která je po metodické stránce monstrem — problémy, kterými se zabývá, patřily by do historie — a vědou společenskou by byla věda o mravním řádu, totožném s řádem společenským, byla by to věda normativní, pendant k vědě právní Ph. Dr. Adolf P l a c h ý.

**(Naše právnické fakulty a úsporný systém.)** V řadě institucí, které náš dnešní povšechný úsporný systém považuje za relativně zbytečné a tudíž zrušitelné, nevyskytly se dosud naše právnické fakulty. Na otázku po vlastních příčinách této benevolence jsou myslitelné různé odpovědi, jako na př. že právnické fakulty, vyžadující pouze několik profesorů, lavic a knížek, jsou u srovnání s jinými nepoměrně lacinější, že jich je třeba jako výrobek pro úřednický a právnický dorost vůbec, že dvě z nich mají od nedávna nové budovy, které nelze zbourat, sotva byly vystavěny atd. Ke všem těmto možným vysvětlením dodal bych však — jaksi s hlediska transcendentální logiky — ještě jedno, jež vychází z poznatku, že neexistenční věci nelze zrušit. Poněvadž v Československu ve skutečnosti neexistuje nic takového, co se ve světě obecně „právnickou fakultou“ (roz. universitní) nazývá, je nemyslitelné, abychom zde pomýšleli na zrušení právnických fakult. To, co se u nás „právnickými fakultami“ nazývá, jsou de facto pouhé jakési akademie, ve kterých několika málo jednotlivci vyrábí se ve velkém právnický dorost. Jsou to především továrny, kde se nepřetržitě vyrábějí zkoušky. Zkoušeti, a to zkoušeti třeba ve dne v noci, jest nejdůležitější funkcí profesorů, o nichž neinformovaný vnější svět má za to, že hlavním úkolem jejich jest badatelská činnost a sdělování (profiteri) výsledků této činnosti. Ze mezi těmito ubožáky nevypukla již dávno revoluce proti vlastnímu zotročování, toho důvodem zdá se býti pouze důmyslný systém taxovní, který se zde zachovává jako zbytek někdejší velmi rozvětvené finančně-politické soustavy t. zv. úředních športlí.

Zkoušky jako zvláštní oficiální instituci odstraniti ovšem nelze a je také přirozené, že k jejich konání povolávají se v první řadě ti, kdož budoucí zkušební kandidáty mají vychovávat, to jest profesori. Příčinou dnešního žalostného stavu na právnických fakultách nejsou tedy zkoušky samy, nýbrž zcela nedostatečný, ba přímo směšný

počet profesur na těchto t. zv. fakultách. Na tuto skutečnost je nutno jednou po zásluze poukázati.

Nechci zde podávat nějakou přesnou statistiku profesorských stolic na jednotlivých našich fakultách; stačí, když pouze povšechně uvedu, že chvályhodná, jinde zcela běžná a za nepostradatelnou považovaná soustava několikanásobného obsazení hlavních stolic považuje se u nás za překonaný luxus a je na našich právnických fakultách řídkou výjimkou. V dobách, kdy se vše systemisuje, jsou systemisovány i právnické profesury pro jednotlivé stolice, nikoliv celkový počet jejich. Má se obecně za to, že pro každý „předmět“ stačí zásadně jeden profesor, i kdyby třeba měl ročně vyzkoušet 10.000 kandidátů. Jinde poukazuje se k tomu, že několikanásobné, při nejmenším dvoji obsazení hlavních předmětů je nutno, aby udržena byla zdravá vědecká konkurence mezi profesory a nevyvinula se soustava nedůtklivého pašovství. U nás patrně žádných takových obav není. Jinde má se za to, že patří k vlastní povaze universitní fakulty (na rozdíl od gymnasií, praktických akademií a pod.), aby i posluchačům poskytla možnost výběru, třeba omezeného, mezi jednotlivými profesory téhož oboru. Sám mohl jsem si před více než 30 lety na pražské fakultě vybrati takto mezi profesory římského práva, trestního práva, občanského a obchodního práva, národního hospodářství atd. To vše minulo; všude sedí dnes zpravidla jen jediný ordinarius. Na skutečných právnických fakultách s přiměřeným počtem učitelů zajde si posluchač, když se dozví, že jeho obligátní přednáška se toho dne nekoná (pro onemocnění přednášejícího nebo z jiného důvodu) prostě do jiné posluchárny na tu či onu speciální přednášku, která ho zajímá. Utvoří-li se u nás takové neočekávané „okénko“, nezbyvá posluchači než procházeti se po celou hodinu po chodbách nebo prostě odejíti domů. Neboť speciální kolegia jsou u nás právě tak bílé vrány jako dvojmno obsazené stolice. Jediný profesor příslušné stolice je nucen rok od roku opakovati totéž obligátní kolegium a poněvadž jest mu velmi často absolvovati třeba 30 „vědeckých“ zkoušek (rigoros) za den, nemá ani času, ani chuti připravovati ještě speciální kolegia. Proto „Seznamy přednášek“ na našich právnických fakultách vzbuzují zpravidla tak jednotvárný dojem, vykazující vždy týž obsah.

Kdo je vlastním vinníkem tohoto velmi neutěšeného stavu? Bylo by nespravedlivě, kdybychom vinu dávali jen vyučovací správě, která nemůže vykouzlití profesorské stolice tam, kde nejsou, totiž ve státním rozpočtu, zbudovaném parlamentem a jeho vládou, nebo jen příslušným profesorským sborům, které přirozeně nečiní návrhů na jmenování, když musí býti předem o marnosti jejich přesvědčeny. Vytkl bych jim pouze, že se snad příliš lehce s dnešním nemožným a skutečných universitních fakult nehodným stavem spřátelily. Místo protestů a společných akcí všech fakult vidím spíše jen klidnou resignaci: do omrzení opakují se vždy táž obligátní kolegia a zkouší se dále do roztrhání.

Naše dnešní právnické fakulty jsou personálně tak uboze dotovány, že je pochybno, zdali by se složením všech tří učilišť s vyučovacím jazykem československým dala slepit jediná skutečná řádná universitní fakulta právnická! Je proto přirozeno, že za těchto okolností by nápad, zrušiti ještě některou z nich, musel působit přímo groteskně.

Frant. We y r.